

כיפה ותקוע במסמרים שלא ירדו בתוכה גשמים, ופסלה רבינו תם.

וכן לדעת **המרדכי** (סוכה רמז תשלב, מובא בבית יוסף) בשיטת **רש"י** (סוכה דף ח:) סוכה שמגינה מהגשמים כשרה, וכתב **בערוך לנר** (סוכה דף ב.) שאין זה ברש"י הנדפס לפנינו. וכן כתב **הרא"ש** (בסוכה פרק א סימן יב) בשיטה הראשונה, ש'עשאה לצל' פירושו להתלונן תחתיה מחורב וממטר.

מחלוקת בטור: הטור (סימן תרלא) מביא את שיטת ר"ת, שמעובה כמין בית שאין המטר יכול לרדת בה, פסולה אפילו לבית הלל, ומסיים שאביו הרא"ש לא הביא דבריו בפסקיו.

לשיטת **הבית יוסף** (שם), הטור סובר שהרא"ש לא חולק על רבינו תם, וגם הוא פוסל בסכך עבה שלא נכנס בו גשם, וכוונת הטור שלא הביאם הרא"ש במקום שהיה לו להביאם על המשנה של מעובה כמין בית.

ונחלק עליו **הב"ח** (שם) שהטור סובר שכוונת הטור לומר שהרא"ש חולק על רבינו תם, והסוכה כשרה אפילו מעובה כמין בית שמעכב את ירידת הגשם. ורק לגבי סוכת גנב"ך ורקב"ש כשרה, כותב **הטור** (סימן תרלה) שהרא"ש פוסק כרבינו תם לחומרא, שהמעובה כל כך שמגינה מהגשמים פסולה, דכיון דמעובה להגן מן המטר מוכח שעשאה קבע לדור בה, וסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל השנה, אבל שאר כל סוכה שעשויה לשם חג כשרה אפילו מעובה להגן מן המטר שהרי לא עשאה קבע לדור בה.

מחלוקת בשו"ע: בדברי **השו"ע והרמ"א** (סימן תרלא סעיף ג) לא מובא שיטת רבינו תם לאסור סוכה שלא ירד גשם. ונחלקו הגו"כ בשו"ע מה דעתו, לדעת **הברכי יוסף** (סימן תרלא ס"ק ב) **ומאמר מרדכי** (ס"ק א) דעת השו"ע להכשיר. וכתב **בספר הסוכה** (חלק ב בירורים מו) שמדברי **הפמ"ג** (אשל אברהם תרלא ב) נראה שהבין בכוונת השו"ע שסובר כרבינו תם, מכך שכתב אין הכוכבים נראים מתוכה, ולא כתב חידוש גדול יותר שאין המטר יכול לירד בה כשרה. וכתב **המגן אברהם** (סימן תרלא ס"ק ב) **והאליה רבה** (סימן תרלא ס"ק ד) **שהלכוש והב"ח** פוסלים כשאין המטר יכול לרדת בה כשיטת רבינו תם. **והפרי מגדים** (משבצות זהב סימן תרכט ס"ק כא) מביא את שתי השיטות, יש מכשירין באין מטר יכול לירד, ויש פוסלין.

דרבנן: ונחלקו האחרונים בדעת רבינו תם האם הפסול מדאורייתא או מדרבנן, לדעת **הט"ז** (סימן תרלה ס"ק ב) **והחיי אדם** (כלל קמו סעיף יח) **והמשנ"ב** (סימן תרלא ס"ק ו) טעם הפסול של רבינו תם כשהגשמים לא יכולים להיכנס בה כלל, מדרבנן משום גזירת בית, שדומה לביתו של כל ימות השנה.

הגשמים. כתוב **במשנה** (תענית דף ב.) שהגשמים בחג הם סימן קללה. עוד מבואר **במשנה** (סוכה דף כח:) שאם ירדו גשמים בסוכות, מותר להתפנות מהסוכה בשיעור 'שתסרח המקפה', משל למה הדבר דומה, לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו. ועוד **שנינו** (סוכה דף כה:) המצטער פטור מן הסוכה, ונאמר גם על מצב שיורד גשם. שתי מחלוקות נפרדות מצינו בראשונים ובפוסקים: א. האם מותר לעשות סכך מעובה שמעכב כניסת גשם לסוכה. ב. האם מותר לקבוע נסרים במסמרים (כדי לעכב את כניסת הגשם לסוכה).

1. סכך קבוע מונע גשם

פסול דאורייתא: מבואר **בתוס'** (סוכה דף ב. ד"ה כי עביד) לגבי קביעת נסרים במסמרים למנוע כניסת גשם לסוכה, [לולי הגזירה דרבנן של 'גזירת תקרה'], שחייבים לעשות את הסכך עראי, ואם קובע אותו במסמרים, הסוכה פסולה מדאורייתא (**ערוך לנר** שם ד"ה לא מתכשרא). ולכן רבי זירא שדרש מהפסוק שצריך צל, ולא הצריך שיהיה מחסה מזרם ומטר, כי צריך שהסכך יהיה ארעי, ואם הוא יגן מהגשם הוא יחשב קבע.

להלכה: דברי התוס' לא הובאו במפורש בשו"ע וברמ"א. והובא **בשער הציון** (סימן תרלג ס"ק ו) בשם התוס' והר"ן. וראה **במגן אברהם** (סימן תרכז ס"ק ב) שמביא את **האגודה** (ריש סוכה) בשם **התוס'** שאם קבע במסמרים את הנסרים, אפילו פחותים מד' טפחים, פסולה כי נחשב דירת קבע ולא עראי.

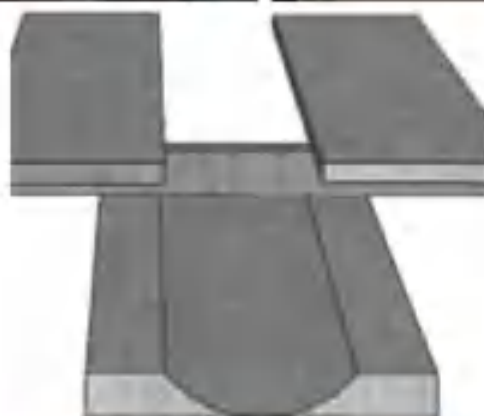
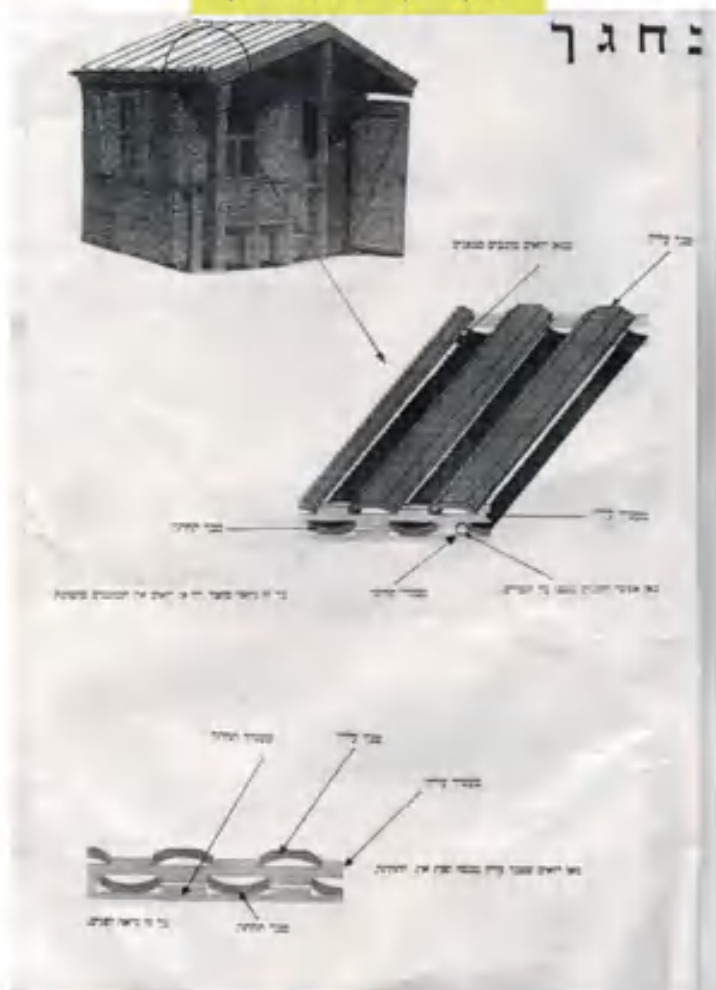
ודייקו **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן תרלה ס"ק ב), **והישועות יעקב** (סימן תרלא ס"ק א), מדברי **התוס'** (סוכה ב. ד"ה כי), שפסול מדאורייתא כשלא יכול להיכנס גשם לסוכה, כי צריך דירת עראי ולא קבע, ולכן הגשמים בחג הם סימן קללה.

2. סכך מעובה מונע גשם

פסול: מפורסם דעת **רבינו תם** כפי שהובא **בהגהות מיימוניות** (הלכות סוכה פרק ה הלכה ט), **ובמרדכי** (סוכה רמז תשלב), **וברא"ש** (סוכה פרק א סימן יב), **ובבית יוסף** (סימן תרלא) שאם הסכך מעובה כמין בית ואין הגשמים נכנסים לסוכה, הסוכה פסולה, וראייתו מכך שהתירו לצאת מהסוכה כשיורד גשם, ומכך שהגשמים סימן קללה בחג, ולא חייבו לעבות את הסכך למנוע את הגשם. ומה **שהמשנה** (סוכה דף כב.) הכשירה באופן של 'מעובה כמין בית', הוא דווקא באופן שהמים מחלחלים דרך הסכך, ואינה מצילה מהגשמים.

מותר לכתחילה: מאידך ה"ר **שמעון גיסו של רבינו תם** (הובא בהגהות מיימוניות שם) עשה סוכה יפה מאוד כעין

סכך הוך - אנטוורפן

שפסול גם בגדיש שאינו דומה לבית, ולכן בהכרח מדובר שנטל מקצתו וכן נכנס גשם. **והביאור הלכה** (סימן תרלה סעיף א ד"ה כשרה) הביא את שתי השיטות.

מבואר אם כן שנחלקו האחרונים, בדבר שמונע גשם ואינו דומה לבית האם פסול לרבינו תם או לא.

נדרים: נפסק במשנ"ב (סימן תרכט ס"ק מט) שלא לסכך בנדרים, שמא הגשמים לא ירדו לתוכה. ולגבי המסכך בקש, כתב **השער הציון** (ס"ק עג) להיזהר לא להניח הרבה קש עד שלא יכנס גשם דרכו.

כתב **הערוך השולחן** (סימן תרלא סעיף ו) בשעת הדחק אפשר לסמוך להקל כשיטת הרא"ש ולהכשיר סוכה שאין הגשמים יורדים לתוכה. **והלבוש** (סעיף ג) **והב"ח** נקטו להחמיר.

5. כוכבים נראים מתוכה

דין לכתחילה: כתוב **במשנה** (סוכה דף כב.) סוכה המעובה כמין בית, אף על פי שאין הכוכבים נראים מתוכה, כשרה. ובברייתא כתוב שאם אין כוכבי חמה נראים מתוכה ב"ש פוסלים וב"ה מכשירים. ומבואר **בירושלמי הובא בבית יוסף** (סימן תרלא סעיף ג) שגם לבית הלל הסוכה כשרה רק בדיעבד, אבל לכתחילה צריך שיראו כוכבים מהסוכה.

ומבואר בדברי הראשונים והובא **בבית יוסף** שיש שלושה סוגי כוכבים: כוכבי חמה, כוכבים גדולים הנראים אפילו ביום, וכוכבי לילה. 1. לשיטת **רש"י המרדכי הרא"ש הר"ן הריטב"א והמאירי** צריך לכתחילה לראות כוכבי חמה - ניצוצות זהרורי חמה, ולא צריך לראות כוכבי לילה. 2. לשיטת **הרמב"ם והשו"ע** לכתחילה צריך לראות כוכבים גדולים. ופירשו **רבינו מנוח וכסף משנה** שהכוונה לכוכבים גדולים הנראים ביום. 3. לשיטת **הטור** צריך לראות מתוך הסוכה גם כוכבים וגם ניצוצי השמש.

וכתב **המשנ"ב** (סימן תרלא ס"ק ה) היינו כוכבים גדולים שנראים ביום בעוד שלא שקעה חמה. ולדעת **האחרונים** לכתחילה צריך לראות בלילה את הכוכבים הקטנים. ובדרכי משה בשם **המהרי"ל** שמוותר אפילו אם בלילה לא רואים שום כוכב, כיון שביום יש חורים וסדקים בכמה מקומות. והבכורי יוסף נוקט שהמיקל כמותו לא הפסיד.

וכל זה נפק"מ לסכך אנטוורפן שצריך לכתחילה שיוכלו לראות את הכוכבים מתוך הסוכה, ותלוי בשיטות איזה כוכבים צריך לראות.

דעות פוסקי זמננו

ויכוח עז: עם המצאת סכך אנטוורפן, לפני כ-40 שנה התעורר פולמוס הלכתי עז (בשנות ה'מ', כאשר הרבה תשובות באיזור תשמ"ו-מ"ח), האם סכך אנטוורפן כשר לסיכוך, והיו בין גדולי הפוסקים שיטות חלוקות, ונכתבו עשרות תשובות, חוברות ומאמרים לכאן ולכאן. וניתן

והכריעו **החיי אדם** (שם), וכעין זה **במשנ"ב** (שם), אם היא מעובה כל כך עד שאין הגשמים יכולים לירד בתוכה אפילו כשיורדים גשמים מרובים, ואם כן הוי כעין בית, יש להחמיר ולפסול משום גזירת בית, ומסיים המשנ"ב בשם **הברכי יוסף**, שבדיעבד כאשר אי אפשר ליטול קצת מהסכך מפני איזה סיבה, יש לסמוך על המכשירים.

דאורייתא: מאידך לדעת **השו"ע הגר"ז** (סימן תרכו סעיף א, סימן תרלא סעיף ה) הוא פסול דאורייתא, כיון שמטרת הסוכה הוא להגן רק מן השמש דוגמת ענני הכבוד, אבל אם עשויה גם לדירה לדור בה בקביעות, או לצניעות כגון לאוצר, או למחסה ולמסתור מזרם וממטר פסולה כי אין זה סוכה אלא בית, שהרי הבית מיוחד לכל דברים אלו, והתורה אמרה סוכה ולא בית. וכן אם הסוכה מעובה כל כך, עד שאין המטר יורד בתוכה פסולה, שאינה נקראת סוכה אלא כמין בית היא זו. וכן נוקט **הישועות יעקב** (סימן תרלא ס"ק א), שלפי רבינו תם הפסול הוא מדאורייתא.

3. פרטי הפסול

כמות הגשם: לדעת **הבכורי יעקב** (סימן תרלא ס"ק ד) צריך שיוכל המטר להיכנס לסוכה עד כדי שיעור שיוכל להסריח המקפה, שאם לא כן חזרה קושיית רבנו תם למקומה, למה מותר לפנות הסוכה משתסרח המקפה, יכסנה היטב שלא ירד בה אלא מעט מטר, באופן שלא תסרח המקפה. עוד כתב הבכורי יעקב והוכיח כן מהגהות מימוניות שהפסול הוא רק כשהמטר לא יורד בה לעולם, אבל אם רק זמן מסוים לא יורד בה גשם כשרה.

ד' טפחים: כתב **המשנ"ב** (סימן תרלא ס"ק ה) לגבי סכך שלא נכנס גשם, כל שיש ד' טפחים ביחד נקרא סכך פסול, וכתב על זה **בשער הציון** (ס"ק ה), שאם נטל את השכבה העליונה לא צריך לנענע את השאר, כי אינו סכך פסול ממש.

ובספר **פאר עץ חיים** (סימן כט) מביא שמועה בשם **הגאון רבי חיים מואלוז'ין זצ"ל**, שאם יש נקב שיוכל לראות דרכו ב' כוכבים וגשמים נכנסים בה, אפילו הוא בסמוך לפתח ובמקום שאין משתמשים בו כלל, תו לא דמי לבית ויצא כמצותה, ושאר הסוכה יכול לעשות ללא כניסה לגשם. ובספר **הסוכה** (חלק ב בירורים מז) כתב שזה דלא כדברי הבכורי יעקב והמשנ"ב.

4. גדיש מונע גשם

חוטט בגדיש: מבואר **במשנה** שהחוטט בגדיש פסול משום תעשה ולא מן העשוי, ואם היה חלל טפח כשרה. שואל **הט"ז** (ס"ק ב) הרי לא יורד גשם, ותירץ שכל הפסול של רבינו תם כאשר לא נכנס גשם הוא מדרבנן משום שנראה כבית, אבל בגדיש כשר אפילו אם מעכב את הגשם כי אינו נראה כבית כלל. מאידך **האליה רבה** (ס"ק ב) חולק

הכל תלוי דמילי אפילו ספר תורה שיהיה

הפלא ופלא: מפליא הדבר שיש הבדל בולט בין הנושא המתבאר בגיליון הנוכחי בספר אנטוורפן מונע גשמים, לבין הנושא שהתבאר בשני הגיליונות הקודמים בספר מחצלות. שני סוגי הסככים הומצאו לשימוש בעשרות השנים האחרונות, וניתן לומר על המציאות בשניהם את הכלל 'פוק חזי מאי עמא דבר'. וכפי שכתוב **בזוהר הקדוש** (אדרא רבא פרשת נשא דף קלד, וכעין זה בתיקוני זוהר תיקון סט דף צט): הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה בהיכל.

ספר אנטוורפן בכל סוגיו ואופניו, למרות הרעיון הגאוני והפרקטי הטמון בו והסכמת הרבה מגדולי הפוסקים זצ"ל ושל"א שמצד גדרי ההלכה הסכך כשר ומהודר, מכל מקום אצל רוב כלל ישראל התקבלה השיטה של הרבה מגדולי הפוסקים זצ"ל ושל"א שסברו שלא להשתמש בסכך זה, ולא רק בארץ ישראל שלא מצוי גשם בסוכות לא נכנס סוג סכך זה, אלא גם באירופה ועוד מדינות שמצוי ירידת גשמים כל חג הסוכות, רוב הציבור לא משתמש עם פטנט זה, ויש כ-160 סוכות באנטוורפן שמסככים עם סכך אנטוורפן, ובליקווד ועוד מקומות יש עוד כמה אלפים שמשתמשים בסכך קלצקין.

לעומת זאת, הסיכוך במחצלת, עם השנים נכנס לשימוש אצל רבבות אלפי ישראל, וחולל מהפכה של ממש, עד שכיום הוא משמש כסכך ברבבות סוכות בכל תפוצות ישראל, וכמעט אין אנשים שלא משתמשים במהלך הסוכות במחצלת.

הסבר אפשרי: ואולי ההסבר לתופעה, שכן המושג של מחצלת קיים והובא בימי חז"ל, וכל יהודי מכיר אותו מהמשנה שיש חילוקי דינים בין סיכוך במחצלת גדולה לסיכוך במחצלת קטנה, אלא שבזמננו היו חששות ופסולים חיצוניים במחצלות, משום ראוי לשכיבה וכדומה. וכיום שמנהג העולם יחד עם העובדה שקיים פיקוח הלכתי הדוק בכל שלבי הייצור גרמו שהשתנה המציאות. והסכך כשר למהדרין לתועלת עמך בית ישראל, שמאוד נוח ומהודר לסכך בזה. [כל זאת כמובן בלי להכנס לעצם הפולמוס ההלכתי האם מותר לסכך במחצלת, מהסיבות שהתבארו בגיליונות 406-407].

מה שאין כן בסכך מונע גשמים בכל מסכת סוכה לא מוזכר כזה רעיון, ולכן רוב הציבור ממשיך במנהג הקדום, ועושים את הסכך כמו כל הדורות, שהיתה אפשרות של חדירת גשמים לסוכה, ואם יש גשם יוצאים מהסוכה, כעבד שרבו שפך לו קיתון על פניו.

סברא לאסור: האוסרים מוכיחים מכח מציאות זו, כיון שלא הבריקו רעיון מהפכני חדש יש מאין, כי הרי גם במשך כל הדורות במשך 3336 שנה שיהודים יושבים בסוכה, ויכלו לחשוב על הרעיון ולבצע אותו, הפתרונות ההנדסיים הפיזיים בימי קדם היו מדהימים, כמו הפירמידות במצרים, וחציבת פירים ותעלות מים תת קרקעיות מדהימות שהתגלו בירושלים, ומכך שלא עשו כן, מוכח שלא רצו חכמי הדורות לעשות סוכות שיהיו מחסה מזרם וממטר, ועל המצאות כגון אלו אמר החתם סופר 'חדש אסור מן התורה'.

סברא להתיר: מאידך המתירים משיבים, למעשה לא חשבו על זה כל הדורות, וכעת כן חשבו על זה, והובא הדבר בפני גדולי ישראל, ורוב גדולי ישראל סמכו ידיהם והכשירו את ההמצאה המופלאה, ועל כך כתוב **בפסוק** (דברים פרק יז פסוק ט) וקאת אל הפקנים הלנים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם, ופירש רש"י (שם) ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה צריך לשמוע לו. אין לך אלא שופט שבימך.

6. שיטת האוסרים

אסור בתוקף: הג"ר משה הלברשטאם זצ"ל דומ"ץ באבוב אנטוורפן, פרסם חוברת ומאמרים שאסור (קובץ עדות עמוד לח, קונטרס דעת תורה), ושלח את החוברת לגדולי ישראל ועל זה כתבו את התשובות. וכיום בנו מבורו פארק ממשיך את מנהג אבותיו, לברר את האיסור ועומד על המשמר בתוקף.

לדעת הקנה בושם (אורח חיים חלק ב סימנים כו-כז) והסכים לדבריו **המנחת יצחק** (מובא בקנה בושם שם), העריא אינו תלוי בקביעות אלא בכניסת גשם, ובסכך אנטוורפן שמעכב את כניסת הגשם פסול מדינא, והסכים לדברי הג"ר משה הלברשטאם שצריך לאסור את הסכך אנטוורפן בכל תוקף. והוכיח לאסור מדברי הגר"ז (הובא לעיל) שאם יש לו כוונה גם לסיכוך וגם להגן מפני הגשם פסול מדאורייתא שהוא דירת קבע, ודחה את הראיה שהוכיחו המתירים מדברי הרא"ש והמחצית השקל שאם מכוין לשניהם כשרה. ומה שנכנסים גשמים בזמן שיש רוחות חזקות, וגשמים חזקים אינו מועיל להכשיר את הסוכה.

להמליץ על כך את הגמ' (קידושין דף ל:) מאי את אויבים בשער, אמר רבי חייא בר אבא אפי' האב ובנו, הרב ותלמידו, שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר (במדבר פרק כא פסוק יד) את והב בסופה, אל תקרי בסופה אלא בסופה.

צדדי הויכוח: א. האם צריך שבפועל יוכל להכנס גשם לסוכה, או לא. ב. אם נניח שצריך שיכנסו גשמים, האם מספיק שיכולים להכנס קצת גשמים. ג. האם שיטת ר"ת לא נפסק להלכה ורק כשאפשר להחמיר כתבו האחרונים להחמיר, או אדרבה שנפסק להלכה מעיקר הדין כשיטת רבינו תם, למרות שהשו"ע לא הביאו מכל מקום גדולי האחרונים (ב"ח לבוש גר"ז) כן הביאו דבריו להלכה, ורק כשאין ברירה סמכו על שיטת המכשירין. ד. האם תוס' פסל משום קביעות, או משום העובדה שלא נכנס גשם. ה. האם מתקיים בסוכה זו הדין לכתחילה שיראו כוכבים, בלילה או ביום. ו. האם סכך אנטוורפן דינו ככלי קיבול המקבל טומאה ופסול לסיכוך.

קבע, הואיל והיא מסוככת לגמרי ומעובה כמין בית. אבל בסוכת אנטוורפן שאינה מעובה כבית גם לרבינו תם כשרה. והוסיף הגר"ש, לגבי סכך אנטוורפן העשוי מנסרים, זה מותר למי שמתיר פלפונים, ומי שאינו מסכך עם פלפונים אף שאינם רחבים טפח גם לא יסכך בזה בזמן רגיל. מכל מקום בעת הגשמים גם למי שלא נוהג לסכך בפלפונים יסכך עם זה ויברך לישב בסוכה, כי עדיף מאשר להכנס לבית, ומה שהוכיחו האוסרים מדברי הגר"ז (הובא לעיל), שאם מסכך גם לשם הגנה מהגשם הסוכה פסולה, יש לדחות שדברי הגר"ז נאמרו רק בסכך מעובה כמין בית, שסכך עבה המגן מהגשם נקרא סיכוך לשם דירת קבע, אבל בסכך ארעי כמו סכך אנטוורפן אף שמכוון גם להגן מפני הגשמים כשר, כמבואר ברא"ש (סוכה פרק א אות יב), וכן מדויק במחצית השקל (סימן תרמ"ט ס"ק ט) שאם מכין גם לצל וגם להגן מפני הגשמים כשרה.

ומה שפסל המטה משה (סימן תתקד) כאשר הגשמים לא נכנסים לתוכה, מדבר על מה שכתב המהרי"ל שיכול לכסות סכך עבה ביותר שאי אפשר שלא יראו ממנו הכוכבים, אבל מ"מ החמיר שלא יסכך אותה עב ביותר שלא יוכלו הגשמים לירד בתוכה. אבל בסכך ארעי גם לדבריו כשר. וגם המחמירים שנהגו לא לסכך בנסרים, כיון שהוא רק מנהג, כאשר האפשרות החילופית היא שלא לשבת בסוכה הוא חייב לשבת בסוכה כזאת.

והוסיף הגר"ר יצחק זילברשטיין שלגבי סכך קלצקין שאינו עשוי מנסרים, שפיר מותר גם לנוהגים שלא לסכך בנסרים. והגר"ש מאוד תמך בזה לחפש סוג ואופן של סכך שיגן מהגשמים כדי שיוכלו לשבת בסוכה גם בזמן הגשמים, כמבואר בתשובה, וכפי שכתב הגר"ר יצחק זילברשטיין בשם הגר"ש אלישיב שבעיקרון יש בעיה לנסוע לחו"ל למקום שירד גשם בסוכות, אבל כעת שיש פתרון ועצה למניעת הגשמים שוב מותר לכתחילה לנסוע לחו"ל.

ולדעת הגר"ר חיים קנייבסקי זצ"ל (קובץ יד הרש"ז עמוד נא, מאור החיים קובץ ט עמוד פד, ספר הסוכה מילואים לפרק ט אות טז), הסוכה נחשבת עראי אפילו שהגשמים לא נכנסים לתוכה, כי נכנסים שרצים וקור וחום, ועוד שהגשמים נכנסים מהצד. ועוד שהרי זה דומה לנותן דבר סמוך לסוכה שיפזר את הגשמים ולא יכנסו לתוכה שודאי הסוכה כשרה. ומצד עצמו לא רצה להכריע בזה, וסמך על כך שחמיו הגר"ש אלישיב התיר את הדבר.

ולדעת הגר"ש אויערבך זצ"ל (הליכות שלמה פרק ח הלכה ו וארחות הלכה 17), התיר את הסוכה לכתחילה, כיון שהסכך ארעי ונראים הכוכבים מתוכה. והתפרסם בשמו להיתר בפסקים שבסוף ספר הסוכה מהדורת תשנ"ב, אך ביקש להשמיט את דבריו מהמהדורה הבאה בספר הסוכה, כדרכו להימנע מלפרסם דעתו ברבים בענייני הלכה שבאו

ולדעת הגר"ר נתן גשטטנר זצ"ל (שו"ת להורות נתן חלק ה סימן מג-מו), סכך אנטוורפן בחשש פסול כדין מסכך בדבר המקבל טומאה שכן עשויה ממרזבים, ואף שדעת המגן אברהם (סימן תרכט ס"ק ב) שמותר לסכך במרזב, וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סימן רא סעיף לו) צינור שאין לו ד' שפות אינו חשוב כלי וראוי להביא על ידו מים למקוה, מכל מקום יש לחוש לדעת החתם סופר (סימן רא) הביאו הפתחי תשובה (ס"ק כד) אין להתקין צינור של עץ במקוה, שמא יהיה בו חקק נקב של בית קיבול.

ועוד, כיון שמניחים את הנסרים על גבי קרשים עם חקק, הרי בשער הציון (סימן תרכט ס"ק מד) הסתפק כאשר חרוץ על הירכות של הסולם אפשר דדמי לבית קבול, מאידך הוכיח מהאבני נזר (או"ח סימן תעג) שכיון שעשוי לסיכוך הרי דינו כמחובר ואינו מקבל טומאה, ועוד חשש שיש בזה גזירת תקרה, ועוד יש חשש שמא יקבענו באופן שלא ירדו גשמים כלל, והאריך בכל זה.

ולדעת הגר"ר בנימין זילבר זצ"ל (בירור הלכה חלק ח סימן תרכט) לפי עדות בנו, אביו חזר בו ממה שהתיר לכתחילה, ושוב אינו מורה היתר כלל בסכך אנטוורפן. ולדעת החוט שני (סוכות פרק ו ס"ק ג עמוד ריז), יתכן שסוכה זו פסולה, כיון שסכך זה מונע את כניסת הגשמים בקביעות, דומה הסוכה לסוכת קבע ופסול.

7. שיטת המתירים

מותר לכתחילה: הרבה מגדולי הדור אשר באירופה התירו בשופי את סכך אנטוורפן בהם הגר"ר העניך פאדווא זצ"ל, הגר"ר חיים קרייזוויט זצ"ל (ספר הסוכה מילואים לפרק ט אות טז), הגר"ר יצחק טוביה וייס זצ"ל לימים גאב"ד ירושלים, והעיד המשב"ק בבית הגר"י וייס - הגר"ר עמרם שפירא שליט"א (אוסף הספדים לקראת היאר צייט שערי דמעה עמוד תתקט) שהגאב"ד הגר"ר יצחק טוביה וייס כתב תשובה להתיר, ולא פרסמו מפני השלום.

ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות חלק א סימן סא, ספר הסוכה פסקים והערות סוף הספר), והגר"ר חיים פנחס שיינברג זצ"ל (מאור החיים קובץ ט עמוד פד), והגר"ר בן ציון אבא שאול זצ"ל (אור לציון חלק ד פרק כד שאלה טז), ושו"ת שרגא המאיר (חלק ו סימן קיא), וכ"ק האדמו"ר ממנוקטש ארה"ב שליט"א (אחרי בירור הסוגיא לעומק במשך כשנה), והגר"ר אליהו לוין שליט"א (שכך נוהג בעצמו), והגר"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (קובץ ווי העמודים ירחון 22 תשרי תשע"ו מדור מעשה חושב סימן א), והגר"ר מתתיהו דייטש שליט"א (שו"ת נתיבות אדם חלק ב סימן כג-כד), סכך אנטוורפן כשר לכתחילה, כי מניעת ירידת הגשמים בסוכה אינו פסול מצד עצמו, שכן כל הפסול לדעת רבנו תם הוא מפני שעל ידי כך נעשית הסוכה כדירת

לידי מדון ומחלוקת.

ולדעת הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (הליכות אבן ישראל פרק כב אות כב עמוד קסד), מה שהמציאו לעשות סכך שמסוככת ארעי, ועשויה בענין שאין הגשמים נכנסים לסוכה, כשר לסכך בו, דלא שייך גזירת בית כשאינו מעובה כלל, ואין בזה גזירת תקרה כיון שהוא נסר פחות מטפח.

והעידו בפני רבני הילכתא, כאשר הביאו לפני הגר"י פישר דוגמית של סכך אנטוורפן, אמר שלא צריך את החוצץ בינתים, וכשר לכתחילה אפילו בלי זה, ורבינו תם לא אמר שצריך להיות אפשרות בפועל להיכנס גשם.

מותר ואינו לכתחילה: לדעת הגר"ש ואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן ס) סוכת אנטוורפן כשרה למרות שאין הגשמים נכנסים לתוכה, ובשעת הדחק אפשר לברך עליה ברכת 'לישב בסוכה'. אבל למעשה אין לעשות כן לכתחילה "להתחכם נגד פשטות מציאות המצוה".

ואמר בנו הג"ר חיים מאיר ואזנר זצ"ל, שלגבי סכך קלצקין ודאי שאביו היה מתיר למעשה, כיון שאינו דומה לסכך קבע, שהרי עשוי מקני במבוק, ולא מנסרים רחבים ועבים.

ולדעת הג"ר אברהם דוד הורוויץ זצ"ל (שו"ת קנין תורה חלק ה סימן סו), שמדינא יש להקל אך מהיות טוב נכון שיניח ריוח בין קנה לקנה יותר מכדי קנה ויניח שם סכך רגיל וכן בטור העליון יעשה כן ודינו כמו בסימן תרלא סעיף ח, וירויח גם שירדו לתוך הסוכה קצת גשמים בין הקנים אלא שלא ירדו הרבה, ואין חשש משום סוכה ע"ג סוכה כי סמוכים הם זה לזה עשרה טפחים.

8. שיטת המכריעים

שתי סוכות: לדעת הג"ר יהודה סילמן שליט"א (הלכתא מבי דינא עניני חג הסוכות עמוד עד) תלוי בחקירה האם מה שאין גשמים יורדים בתוכה הוא סיבת הפסול, כי הסכך צריך להיות ארעי, ובאופן זה הסכך הוא בגדר קבע כעין בית, או שעיווי הסכך הוא הגורם לעשות את הסוכה קבע, ומניעת הגשמים אינה פסול מצד עצמו, אלא סימן למדוד את הארעי והקבע.

והסיק להלכה לכתחילה עדיף לא לשבת בסוכה כזו, מכח המנהג לא לסכך בנסרים כלל, וכמו שהחזו"א חשש בסוכה העשויה מפלפונים, אולם הנהגים להקל בפלפונים יכולים להקל גם בסוכה זו, אולם מצד הדין אין חשש פסול, ולכן כשיורד גשם ואין לו טירחה בדבר חייב להכנס לסוכה כזו, ובמקום שמצויים גשמים מצוה לבנות שתי סוכות, ועדיף סוכה שנכנס מעט גשם.

על דרך זה נהג גאב"ד ערלוי זצ"ל (הליכות והנהגות אמרי סופר עמוד שט), שהכין שתי סוכות, וכאשר התחיל לרדת גשם, נכנס לסוכה עם סכך אנטוורפן שבוודאי עדיף

מלהיכנס לבית.

ולדעת הג"ר יחזקאל ראטה מקארלסבורג זצ"ל (במכתבו מתאריך י"ח אלול תשע"ה), בשעת ירדת גשמים עדיף לשבת בסכך קלצקין מאשר לשבת בבית, אבל שלא בשעת הגשם, ישאיר רק את השכבה התחתונה בלי השכבה העליונה.

ולדעת הג"ר אליהו שטרנבוך זצ"ל (ראב"ד קהילת "מחזיקי הדת" באנטוורפן), והג"ר שמואל פירסט שליט"א (רב בשיקאגו), יעשה סוכתו חצי סכך רגיל, וחצי השני סכך שמעכב גשם, וכך בזמן ירדת גשמים עובר לחצי המוגן מהגשם. באופן כזה מרויח את כל השיטות, שבוודאי בזמן הגשמים עדיף לישיב בסוכה מוגנת מהגשמים מאשר לישיב בבית. [ויש עושים סכך רגיל בכל הסוכה, ובחצי מעל הסכך הרגיל מניחים גם את הסכך שמיגן מהגשמים, כך בתוך הסוכה לא רואים כלום ובעל הבית יודע שבזמן הגשם עובר לחצי השני].

ולדעת הג"ר יצחק אייזיק כהנא שליט"א (קונטרס השיעורים על מסכת סוכה סימן ד עמוד לד), אי אפשר לחייב לבנות שתי סוכות, ומכל מקום אם האפשרות החילופית היא לישיב בסוכה המסוככת במחצלת שלדעתו פסולה מדינא, ודאי עדיף לישיב בסוכת אנטוורפן.

יש להסתפק: לדעת הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (שו"ת תשובות והנהגות חלק ב סימן שי) יש שלשה צדדים בסוכת אנטוורפן: א. האם טעם הפסול לרבינו תם בסוכה שלא יורד בה גשם הוא משום שנחשב כבית, ואם כן בסכך אנטוורפן כשר כי הסכך אינו עבה כלל ואינו דומה לבית כי עשוי מנסרים דקים שעומדים באופן מיוחד שמונע ירדת גשמים. ב. גם אם טעם הפסול לרבינו תם משום דמעובה כמין בית עושה אותו קבע, בסכך אנטוורפן כשר כי אינו נחשב קבע. ג. אבל אם נאמר שסוכה צריכה להיות עראי מפסולת גורן ויקב, והשיעור לעראי הוא שירדו גשמים לתוכה, ואם כן סוכת אנטוורפן לא נחשבת עראי כיון שבפועל לא נכנס אליה גשם.

וכיון שקשה להכריע בספק זה, אינו אוסר, אך גם לא מצטרף להקל. ואם הגשמים נכנסים לעיתים לסוכה באלכסון, כשר גם לכתחילה שנחשב ארעי לכל הדעות. ובתנאי שבונה הסוכה ידע שיתכן שיכנסו גשמים, כי אם סבור שאין נכנסים גשמים, ומכוין שיהיה כעין בית המגן מן הגשמים יש כאן פקפוקים בכשרותו.

מקורות: ספר הסוכה (חלק ב בירורים סימן מז מזט). פסקי תשובות (סימן תרכט אות יז, ובמהדורה החדשה סימן תרכט אות כב), משנ"ב דרשו (סימן תרלא ביאורים ומוספים מספר 7), ועיין עמק תשובה (חלק ג סימן נט), שאילת שאול (חלק ב סימן עב).

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל מזומן
הזוכה בהגרלת גיליון 407 בסך 100 שקל מזומן
הבחור החשוב כמו יעקב בן צור הי"ו
ישיבת 'אור ישראל' פתח תקוה

שאלה: האם פרגולת הצללה קבועה כשרה לסוכה או לא, ומדוע?

ההבדל בין עשויה לצל, לדירה, לצניעות? האם צריך להגביה את כל הסכך קודם סוכות או מספיק לחדש משה? פירוש הדין בנסרים מחוברים בנסמרים, קבועים בדבק, תחובים בחריצי קורות המסגרת? מקורות: גמ' (סוכה דף ח:), שו"ע ומשנ"ב (סימן תרכו סעי' ב' ומ"ב ס"ק יד, סימן תרכט סעיף יח מ"ב ס"ק לו מר, סימן תרלה סעי' א' ומ"ב שם, מ"ב סימן תרלו ס"ק ד' ז' ח), שו"ע הרב (סימן תרכו סעיף א', סימן תרלו סעיף ב'), אבני נזר (אר"ח סימן תעג), ערוך השולחן (שם סעי' ב'), חוט שני (סוכה עמוד קצה), שבט הלוי (חלק ח סימן קמ), קובץ תשובות (חלק א סימן סג), שבות יצחק (סוכה סוף פ"ז), הגר"ע פריד שליט"א (שערי הוראה קובץ כא עמוד קא), ספר הסוכה (חלק ב פרק מו), מראות סוכה (קול הלשון עמוד 172), משג"ב דרשו (סימן תרכט ביאורים ומוספים מספר 36).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל, התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

בכדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 - שלוחה 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 02-5377085
5. במייל 5047867@gmail.com

המדור הוקדש לעילוי נשמת

האשה הצדקנית מרת נחמה בת ר' משה עקיבא ע"ה
נלב"ע י"ג אדר א' תש"ס ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
 שיעורים וימי עיון
 בית הוראה טלפוני
 בירורי הלכה אקטואליים
 קו מידע הלכתי
 חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

סיכום הגיליון:

דינים העולים

א. ארע: מבואר בתוס' סכך שקבעה במסמרים הסוכה פסולה מדאורייתא. לדעת רבינו תם סכך מעובה המגן מהגשמים פסול, ונחלקו בדעתו האם פסול מדאורייתא או מדרבנן, דעת המשנ"ב לחוש לאוסרים, ובדיעבד כשאי אפשר להסיר קצת מהסכך, יש לסמוך על המכשירים.

ב. רק לצל: סוכה העשויה למטרת צל וגם למחסה מגשם, נחלקו הפוסקים האם פסול משום שצריך דוקא לצל בלבד, או שכשר כי נעשה גם לשם צל.

ג. גשמים מרובים: סוכה שמונעת רק גשמים מועטים, אבל גשמים מרובים יכולים להכנס לתוכה, יש מקילים ויש מחמירים.

ד. סכך אנטוורפן: נחלקו הפוסקים האם להתיר סכך אנטוורפן או לא, מהטעמים שהתבאר במאמר, רוב הפוסקים הכריעו כי הסוכה כשרה. אך יש פוסקים שאמרו כי לכתחילה אין לעשות כן. והיו פוסקים שהחמירו לפוסלה.

ה. טעמים: שורש הויכוח האם טעם הפסול משום כעין בית ודוקא עבה, או משום שלא נכנס גשם ואפילו אם הוא דק.

ו. מרוב: נחלקו האם הנסרים שעשויים כמין מרוב פסולים לסיכוך משום מקבל טומאה, או לא.

עדכוני הלכה

גדר במבוק עם חוטי ברזל

גדר במבוק מפורק

בקשת מידע: מספר הג'ר אברהם יעקב גרליץ שליט"א, על פי הוראת רבזתי אני מעדיף לא לסכך במחצלת אלא בקנים בודדים, ולכן קניתי במשתלה גדר במבוק איכותית - סוג של מחצלת עם חור בתוך הקנים, פידקתי את החוט ברזל המחבר את הקנים, וכבר כמה שנים אני משתמש עם הקנים עבור הסוכה. כך במחיר מוזל ביותר השגתי קנים יפים וטובים לסוכה. יעצתי כך גם לכמה חברים, שגם הם עשו כמוני.

והתעוררה השאלה. האם באופן האמור יש חשש פסול מצד מסכך בדבר המקבל טומאה? ושאלתי גדולי הוראה שליט"א תלמידי החזו"א שנקיאים בסוגיות החמורות של טומאת כלים ואמרו שמוותר לכתחילה, אשמח לקבל דרך מערכת 'הילכתא' מאמרים ומידע בנושא.

נושא הגיליון הבא:

'פרגולת הצללה לסוכות'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

להסיר מכשול:

בגיליון הקודם נכתב בשם היצרנים שיש סוגי מחצלות שאינם מתליעים, והקורא עלול להבין שאותם סוגים אינם טעונים בדיקה. יובהר בזאת, כל סוגי המחצלות טעונים בדיקה מתולעים.

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...